

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCEİ

Adil Devlet, Erdemli Şehir, Mükellef İnsan

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCEİ

Adil Devlet, Erdemli Şehir, Mükellef İnsan

Editörler
Lütfi Sunar & Özgür Kavak

ilem
KİTAPLIĞI

İSLAM SİYASET DÜŞÜNÇESİ Adil Devlet, Erdemli Şehir, Mükellef İnsan *Editörler: Lütfi Sunar & Özgür Kavak*

Yayın No.: 2058
İLEM Kitaplığı No.: 26
Araştırma Dizisi No.: 8
ISBN : 978-605-320-966-9
Basım Sayısı: 1. Basım, Eylül 2018

© Copyright 2018, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. İLEM Kitaplığı, Nobel Akademik Yayıncılık ve İlimi Etüdler Derneği'nin (İLEM) ortak markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni : Nevzat Arğun -nargun@nobelyayin.com-
Yayın Koordinatörü : H. Gülfem Dursun -gulferm@nobelyayin.com-
Yayın Hazırlayan : Mehmet Beydemir

Tashih : Fatih Güvendü
Sayfa Tasarım : Tarkan Kara -erdal@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım : Furkan Selçuk Ertarğın
Kapak Görseli : İbn Mukaffa'nın Pehlevice'den tercüme ettiği ve İslam siyaset düşüncesinin temel metinlerinden biri olan Kelile ve Dimne'den bir minyatür: Padişah filozofa gördüğü rüyaları anlatıyor. (The Metropolitan Museum of Art)
Baskı ve Cilt : Atalay Matbaacılık / Sertifika No.: 15689-
Büyük Sanayi 1 Cad. Elif Sok. No.:7/236-237 İskitler / ANKARA

Kütüphane Bilgi Kartı

Sunar, Lütfi., Kavak, Özgür.

İSLAM SİYASET DÜŞÜNÇESİ Adil Devlet, Erdemli Şehir, Mükellef İnsan

Lütfi Sunar & Özgür Kavak

1. Basım. XII + 420 s. 13,5x19,5 cm. Kaynakça ve dizin var.

ISBN: 978-605-320-966-9

1. İslam 2. Siyaset 3. Adil Devlet 4. Erdemli Şehir 5. Mükellef İnsan

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı mh. 2465 sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat Şaşmaz-ANKARA - siparis@nobelyayin.com-

Telefon: + 90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

E-Satış: www.nobelkitap.com - www.atlaskitap.com - **Bilgi:** esatis@nobelkitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Ana Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, Başarı Dağıtım, D&R mağazaları, Dost Dağıtım, Güneş Dağıtım, Kitapsan, Nezh Kitabevleri, Prefix, Remzi Kitabevleri, TveK Mağazaları

İçindekiler

Önsöz	vii
Teşekkür	xi
Giriş	1
<i>Lütfi Sunar & Özgür Kavak</i>	

Birinci Bölüm

İSLAM SİYASET DÜŞÜNCESİNİN TEMELLERİ

İslam Siyaset Düşüncesinin Temelleri -Bir Giriş Denemesi-	27
<i>Hızır Murat Köse</i>	
İslam Siyaset Düşüncesinin Yeniden İnşası Üzerine Bir Deneme	51
<i>Ömer Türker</i>	
İslam Siyasi Düşüncesinde Otorite Kavramı	95
<i>Haluk Alkan</i>	

İkinci Bölüm

İSLAM DÜŞÜNCESİNDE SİYASET

Felâsife'nin Siyaset Nazariyesi	129
<i>Şenol Korkut</i>	

İslam Siyaset Düşüncesinin Bir Kaynağı Olarak Siyasetnâme-Nasihât-nâme Türünde Siyaset Tasavvuru <i>İlker Kömbe</i>	203
İslam Siyaset Literatüründe Kullanılan Hadislerin Kaynağı ve Sihhati Meselesi <i>A. Taha İmamoğlu</i>	239
İslam Siyaset Düşüncesi Kaynağı Olarak Fürû-ı Fıkıh Kitapları <i>Özgür Kavak</i>	265

Üçüncü Bölüm **SİYASALLIĞIN BİÇİMLERİ**

Patrimonyalizmin Gölgesinde İslam Siyasal Sisteminin Anlaşılması Sorunu <i>Lütfi Sunar</i>	297
İslam Siyaset Düşüncesinde Siyasal Nerede Aranmalı? <i>Ahmet Okumuş</i>	361
Batılı ve İslamî Kurtuluşçu Siyasal Teolojiler: Dine Politik Açından Bir Bakış <i>Süleyman Güder</i>	385
Dizin	409
Yazarlar Hakkında	419

Önsöz

İnsanın mahiyetini tanımlamaya yönelik çok sayıdaki girişim içerisinde en yaygın ve üzerinde neredeyse uzlaşmış olanı, insanın siyasi bir canlı olduğudur. İnsan bir topluluk içerisinde yaşayan, bir topluluk içerisinde kendisini anlamlandıran ve kuran bir varlıktır. Ancak insanların bu zorunlu birlikteliğinin iyi ve adil bir sisteme dönüşmesi hiç de kolay değildir. İyi ve faydalı bir sosyal düzenin kurulması ve sürdürülmesi için tarih boyunca çeşitli siyasal modeller ve sistemler geliştirilmiştir. İnsanlık tarihinin en zeki simaları, iyi bir sistemin kuruluşunun imkânını aramak üzere düşünceler ortaya koymuşlardır. Şartların değişmesi ile birlikte ortaya çıkan yeni sorunlar ve durumlar, bu arayışların süregitmesine neden olmaktadır. Günümüzde de insanlığın karşılaştığı en önemli ve acil sorunlardan birisi, herkes için iyi, faydalı ve adil bir düzenin teşekkülüdür. Bu kadim arayışta geçmişte üretilen düşüncelerin belirli açılardan tasnif ve tahlil edilmesi yol gösterici olacaktır. Elinizdeki eser, İslam siyaset düşüncesine yönelik böyle bir yorumlayıcı ve alımlayıcı bir bakışın mahsulü olarak ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde son zamanlarda İslam siyaset düşüncesine yönelik canlanan bir ilgi görülmektedir. Bir taraftan alandaki önemli eserlerin çevrilmesi, klasik eserlerin bu konu ve gündem içerisinde neşredilmesi, çeşitli telif ve edisyon eserlerin kaleme alınması ve farklı fakültelerde tez çalışmalarının yürütülmesi bu tartışmaların canlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bütün bu ilgi artışına mukabil İslam siyaset

düşüncesi hâlen daha dar bir perspektiften tasvirî bir düzeyde ele alınmaktadır. Özellikle kuramsallaştırma denemelerinin zayıflığı ve İslam siyaset düşüncesinin salt tarihsel bir olgu olarak ele alınması, bu tasvirî ilginin temelini teşkil etmektedir. Ayrıca İslam siyaset düşüncesinin farklı kaynakları da henüz yeterince incelenebilmiş değildir. Bu kitap, çağdaş siyaset biliminin ve siyaset felsefesinin imkânlarını ve araçlarını da kullanarak İslam siyaset düşüncesine kuramsal bir çerçeve çizmek amacıyla hazırlandı.

İlmi Etüdler Derneği (İLEM), bu alandaki ihtiyacı belirginleştirmek ve ortaya çıkan boşluğu doldurmak üzere Siyaset Düşüncesi Çalışma grubunu teşkil etmiştir. Bu çalışma grubu dâhilinde siyasi düşünceyle sınırlı olmak üzere İslam düşüncesinin klasik ile modern dönemleri arasındaki sürekliliğin sağlanmasına önemli bir katkı sunma amacıyla 17 Aralık 2016 tarihinde İslam Siyaset Düşüncesi Çalıştayını gerçekleştirmiştir. Çalıştayda temel olarak İslam siyaset düşüncesini ele almanın imkânları irdelenmiş ve İslam siyaset düşüncesi özelindeki yöntemsel problemlerin çözüme kavuşturulması ve sonraki çalışmalara örnek teşkil edecek akademik bir üslubun inşası hedeflenmiştir. Elinizdeki eser, mezkûr çalıştaydaki tebliğlere yeni yazıların eklenmesiyle oluşmuştur.

11 makalenin yer aldığı bu kitap, modern dönemde daha çok Batı etkisiyle şekillenmiş İslam siyaset düşüncesine klasik kökenli yeni açılımlar sağlamak amacıyla İslam'ın modern öncesi dönemde tartışılan meselelerinin yeniden kazanılarak gündem hâline getirilmesini ve dönemin kavramlarının süreklilik sağlanacak şekilde yeniden yorumlanmasını, güncel meselelerin tespit ve tenkidi hususunda geçmiş birikimden istifade edebilmeyi hedeflemektedir. Bu sebeple kitapta müteakip yıllarda İslam siyaset düşüncesine ait mirasın telif ve tercüme yollarıyla akademik çalışmalarda daha yaygın bir şekilde kullanılabilir hâle gelmesine zemin teşkil edecek olan çalışmalara yer verilmiştir.

İLEM'de siyaset çalışma grubu, gerçekleştirdiği çeşitli faaliyetlere ek olarak İslam siyaset düşüncesinin klasik ve çağdaş mesele ve imkânları

ile ilgili seminerler, dersler, okuma grupları ve projeler yürütmektedir. Bunlar arasında özellikle İslam Siyaset Düşüncesi Katalođu projesi mühim bir yer tutmaktadır. Bu katalog ile birlikte önemli bir kısmı yazma hâlde bulunan 1000'e yakın klasik eser, çeşitli açılardan tasnif edilip indekslenmiş ve kolaylıkla erişilebilir bir hâle getirilmiş olacaktır. Elinizdeki kitabın oluşturduğu teorik çerçeve ve hizmete sunulan kataloğun ortaya çıkardığı birikimin önümüzdeki günlerde İslam siyaset düşüncesi ile ilgili yayın ve araştırmalar kadar siyasal yaşamın iyileştirilmesine de katkı sağlayacağını ümit ediyoruz.

Lütfi Sunar & Özgür Kavak
Ağustos 2018

Teşekkür

Pek çok çalışma gibi bu eser de çok boyutlu bir el birliği ve çabanın neticesinde ortaya çıktı. İlmî Etüdler Derneği (İLEM) bünyesindeki Siyaset Düşüncesi Çalışma grubunun ilk ve uzun soluklu bir ürünü olarak okuyucuyla buluşan bu kitabın 3 yıla yaklaşan bir geçmişı bulunmaktadır.

İslam siyaset düşüncesi ile ilgili kapsamlı bir çalıştay düzenleme teklifi 2016 Ocak ayında Ömer Türker hocadan geldi. Akabinde bu kitabın editörlerinin de katılımı ile birlikte bir çalışma grubu oluşturduk. Ömer hocaya kıymetli fikirlerine bizi de ortak ettiği için çok teşekkür ederiz.

Bir sonraki aşamada düzenlenecek çalıştayın çerçevesini çizip bildiri sunmasını arzu ettiğimiz hocalarımıza davetiyeler gönderdik. Yazıları bu kitapta yer alan hocalarımız oldukça yoğun işlerinin arasında bildirimlerini yazıp bize gönderdiler ve 17 Aralık 2016 tarihinde kapsamlı bir çalıştay gerçekleştirdik. Tahsin Görgün, M. Akif Kayapınar, Murat Çemrek, Hatice Umur, İbrahim Halil Üçer ve Abdurrahman Nur gibi isimlerin de müzakereciler arasında yer aldığı bu çalıştaya gelen geri bildirimler burada sunulan bildirimleri bir kitaba dönüştürme kararını almamıza vesile oldu. Birkaç yeni yazı ekleyerek kitap projesini hocalarımızla paylaştık. Çalıştay için kaleme aldıkları yazılara bitmek bilmeyen geri bildirimler vererek yazarlarımızın yazılarını, ilmî mükemmelliğın sınırlarına yaklaştırmaları konusunda ısrarcı olduk. Bu mükemmelleştirme arzusunun bütün külfetini elbette yazarlarımız

çektiler. Onların bu ilmî hassasiyeti ve iştıyakı olmasa bu çalışmanın nitelikli bir biçimde nihayete ermesi imkânsızdı. Tüm yazarlarımıza bu uzun soluklu yolculukta gösterdikleri sabır ve verdikleri derinlikli ilmî katkı için çok teşekkür ediyoruz.

Çalıştayın organizasyonu ve yazarlarla iletişim kurulması sürecinde Ömer Faruk Uysal bizlere destek verdi. Kendisine olan borcumuzu kuru bir teşekkürle ödeyemeyiz. Eserin yayıma hazırlanması sürecindeki katkılarından ötürü İLEM Araştırma ve Yayın Koordinatörü Mehmet Beydemir'e de hususi bir teşekkür borçluyuz.

Son olarak bize ait meseleleri derinlikli bir biçimde ele alabilmeniz için elverişli bir ilmî muhit sağlayan İLEM'e müteşekkirimiz. Onların sabrı ve himayesi olmasa bu çalışma bu hâliyle ortaya çıkamazdı.

Lütfi Sunar & Özgür Kavak

Ağustos 2018